

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-методичної та
навчальної роботи

 О.Б. Жильцов

08 09 2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

для напрямку підготовки: 6.020302 Історія

Історико-філософський факультет

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 4894
 (підпис) _____ (прізвище, ініціали)
«   » 20 16 р.

2016–2017 навчальний рік

Робоча програма **Новітня історія України** для студентів за напрямком підготовки 6.020302 «Історія».

Розробники: Виноградов Степан Васильович, доцент кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії України Історико-філософського факультету

Протокол від «7» Вересня 2016о року № 2

Завідувач кафедри

історії України **О. О.Салата**

©Виноградов С. В., 2016 р.

©Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016 р.

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

ПРОГРАМА

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

«НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Новітня історія України» є нормативним документом КУ імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою історії України Історико-філософського факультету на основі ОПП відповідно до затвердженого навчального плану.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра» (лист № 1/9-736 від 06.12.2007 р.)

Програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання в КУ імені Бориса Грінченка відповідно до вимог ОКХ, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни.

Програма визначає перелік, обсяг, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів, необхідне навчально-методичне забезпечення.

Навчальна дисципліна «Новітня історія України» є складовою частиною дисциплін професійно-практичної підготовки, нормативного блоку навчальної програми.

Зв'язок з іншими дисциплінами: важливою умовою вивчення дисципліни «Новітньої історії України» є наявність знань з курсів «Археологія України», «Історія стародавнього світу», «Історія первісного суспільства», «Історична географія України», «Релігієзнавство». Дисципліна забезпечує базові теоретичні знання. Новітня історія України знаходиться у тісному зв'язку з іншими історичними дисциплінами. Вивчення цього курсу важливе для гуманітарної освіти, особливо зі спеціальності «Історія». Вона допомагає набутти системні знання, зрозуміти багато історичних процесів сучасності.

Мета

В умовах демократизації суспільства підвищується інтерес до історичного минулого нашого народу, постають питання про повернення до витоків української державності та формування національної свідомості і гідності громадянина-патріота суверенної Української держави. Реалізація цих завдань можлива лише за умови оволодіння знаннями про історію свого народу.

Людина з вищою освітою повинна мати свою думку з проблем буття. У тому числі і з проблем вітчизняної історії. Не менш важливим є опанування умінням відстоювати свою думку, грамотно і обґрунтовано висловлювати її перед шкільною аудиторією.

У вищій школі мало засвоїти фактичний матеріал. Головне – уміння аналізувати, узагальнювати з метою вироблення своєї точки зору. Приклад такої роботи буде надано в лекціях, на семінарських заняттях і на індивідуальних заняттях, на консультаціях та під час захисту контрольних робіт(ІНДЗ), і на заліку.

Навчальні результати / досягнення:

Завдання:

1. Ознайомлення з новими підходами до вивчення вітчизняної історії.
2. Засвоєння комплексу знань про минуле і сучасне України та її народу.
3. Формування:
  - критичного ставлення до аналізу історичного матеріалу;
  - власного погляду на історичні події та явища;
  - неупередженого ставлення до інших етносів, етнічних груп, окремих осіб та їх ролі в історії;
  - історичного мислення;
  - зацікавленості кожного студента в поглибленні знань з історії своєї Батьківщини;
  - усвідомлення ролі та місця України в світовій історії;
  - національно свідомої людини-громадянина суверенної держави Україна.

Навчальні результати / досягнення:

Студент повинен знати:

- основні епохи в історії людства та їх хронологію,
- витоки української нації та її місце у світовій історії,
- суспільно-економічні, політичні, культурні процеси історичного розвитку українського народу,
- хронологію, етнологію, державотворчі, культурологічні принципи періодизації історичного розвитку України,
- процеси побудови суверенної демократичної держави,
- діяльність історичних осіб, політичних фактів,

та вміти:

- аналізувати історичні процеси, події, факти,
- брати участь у дискусіях на суспільно-історичні теми,
- формувати сучасну політичну культуру, свою громадську позицію,
- користуватися категорійно-понятійним апаратом історичної науки, історичними джерелами та довідковими матеріалами з історії України.

За підсумками вивчення навчальної дисципліни студент повинен засвоїти сучасні наукові погляди на сутність історичних процесів, які відбувались у суспільстві в Україні, повинен отримати розуміння, що відбувається в сучасній Україні, на підставі чого сформуванню почуття патріотизму, історичної науково обгрунтованої свідомості.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 72 год., із них:

- лекції – 16 год.;
- семінарські заняття - 12 год.;
- індивідуальна робота - 4 год.;
- самостійна робота - 36 год.;
- модульний контроль – 4 год.;
- форма контролю - залік

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: Новітня Історія України.

Дисципліна	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідно до ECTS: 2 кредити	Шифр та назва галузі знань: <i>0203 Гуманітарні науки</i>	Частина програми (нормативна, вибір закладу, вибір студента): нормативна
Кількість змістових модулів: 2 модулі.	Шифр та назва напрямку підготовки: <i>6.020302 Історія</i>	Рік підготовки - 3 Семестр - 6
Загальний обсяг дисципліни: 72 годин.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «Бакалавр».	Аудиторні заняття: 36 год. 3 них: Лекції: 16 год. Семінарські заняття: 12 год. Індивідуальна робота: 4 год. Самостійна робота: 36 год.
Кількість тижневих годин: 4 години.		Модульний контроль: 4 год. Вид контролю: залік

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Використані скорочення:

- лекції (Л);
- семінарські заняття (СЗ);
- практичні заняття (ПЗ);
- індивідуальна робота (ІР);
- самостійна робота (СР);
- підсумковий контроль (ПК).

№	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Р	А	Л	СЗ	ПЗ	ІР	СР	ПК
Змістовий модуль І. Україна в роки Першої світової війни та національно-демократичної революції (1914 – 1921 рр.).									
1.	Тема 1. Україна в роки Першої світової війни	7	2	2				5	
2.	Тема 2. Українська революція: доба Центральної Ради.	9	4	2	2			5	
3.	Тема 3. Доба Гетьманату (IV. 1918 – XI. 1918).	9	4	2	2			5	
4.	Тема 4. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях і боротьба за возз'єднання.	7	2	2				5	
5.	Тема 5. Україна в добу Директорії (1918-1921 рр.).	12	8	2	2		2	4	2
	Разом	44	20	10	6		2	24	2
Змістовий модуль ІІ. Українські землі в складі СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини (1922-1939 рр.).									
1.	Тема 6. Встановлення більшовицького режиму в Україні.	8	4	2	2			4	
2.	Тема 7. Україна в складі СРСР у 20-30-ті роки.	8	4	2	2			4	
3.	Тема 8. Українські землі в складі Польщі, Румунії і Чехословаччини (20-30-ті роки).	12	8	2	2		2	4	2
	Разом	28	16	6	6		2	12	2
	Разом за навчальним планом	72	36	16	12		4	36	4

III. ПРОГРАМА

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль I.

Україна в роки Першої світової війни та національно-демократичної революції (1914 - 1921 рр.).

Тема 1. Україна в роки Першої світової війни (2 год.)

Тематичний план:

1. Україна в роки Першої світової війни. Історіографічний аналіз.
2. Причини і характер першої світової війни.
3. Політичне становище та бойові дії на українських землях.
4. Соціальне - економічне становище в Україні в роки Першої світової війни.
5. Переслідування українського національно-визвольного руху в роки Першої світової війни.

Основні поняття теми:

1. Перша світова війна.
2. Воєнні дії.
3. Політичні течії і партії.
4. "Спілка Визволення України".
5. Головна Українська Рада.
6. Українські січові стрільці.

Тема 2. Українська революція: доба Центральної Ради (2 год.)

Тематичний план:

1. Україна напередодні та під час лютневої революції 1917 року в Росії.
2. Політична боротьба в Україні у березні – жовтні 1917 року.
3. Україна після жовтневого перевороту в Петрограді.
4. Брестський мир і Україна.
5. Причини падіння Центральної Ради.
6. Стосунки Української Народної Республіки з більшовиками та німцями.
7. Центральна Рада й українська культура.

Основні поняття теми:

1. Історіографія.
2. Лютнева буржуазно-демократична революція.
3. Класи і стани українського суспільства в 1917 р.
4. Тимчасовий уряд.
5. Центральна Рада.
6. Генеральний секретаріат.
7. Універсали Центральної Ради.
8. Українська Народна Республіка (УНР).
9. Участь України в переговорах у Брест-Литовську.

Тема 3. Доба Гетьманату (IV. 1918 – XI. 1918). (2 год.)

Тематичний план:

1. Історіографія проблеми.
2. Гетьманський переворот в Україні.
3. Зовнішня і внутрішня політика гетьманського уряду.
4. Опозиція гетьманському уряду.
5. Розгортання повстансько-партизанської боротьби проти воєнного режиму і гетьманської влади.
6. Кінець Гетьманату.

Основні поняття теми:

1. Гетьманський переворот.
2. Гетьман П. Скоропадський.
3. Внутрішня і зовнішня політика.
4. РРФСР.
5. Опозиція гетьманському уряду.
6. Повстансько-партизанська боротьба.
7. Гетьманат.

Тема 4. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях і боротьба за возз'єднання. (2 год.)

Тематичний план:

1. Національно-визвольний і революційний рух у Галичині, Буковині та Закарпатській Україні.
2. Створення Української Національної Ради у Львові та Українського Крайового Комітету в Чернівцях.
3. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки /ЗУНР/.
4. Політичні перетворення в Західній Україні.
5. Українська Галицька Армія.
6. Перехід Закарпаття до складу Чехословацької Республіки.

Основні поняття теми:

1. Галичина, Буковина та Закарпатська Україна.
2. Українська Національна Рада.
3. Український Крайовий Комітет.
4. Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР).
5. Українська Галицька Армія.

Тема 5. Україна в добу Директорії (1918 - 1921 рр.) (2 год.).

Тематичний план:

1. Прихід Директорії до влади. Відродження УНР.
2. Внутрішня та зовнішня політика Директорії.
3. Українсько-польське воєнно-політичне зближення та його наслідки.
4. Ризький договір. Втрата Україною національної державності.

5. Причини розпаду Директорії.

Основні поняття теми:

1. Директорія.
2. Акт злуки УНР і ЗУНР.
3. Х.Г.Раковський., Г.Петровський.
4. Гуцульська і Лемківська республіки.
5. Уряд УНР у вигнанні.

Теми семінарських занять.

**Україна в роки Першої світової війни та національно-демократичної революції
(1914 – 1921 рр.).**

Семінар 1 - 2 години.

Тема 2. Центральна Рада. Відновлення державності українського народу.

1. Виникнення Центральної Ради, її склад, соціальна та партійна база.
2. Перший та Другий Універсали Центральної Ради.
3. Аграрна політика Центральної Ради.
4. Третій та Четвертий Універсали Центральної Ради.
5. Брестський мир і Україна.
6. Причини падіння Центральної Ради.

Література:

Верстюк В. та інші. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник.-К.,1995.

Верстюк В. Політична боротьба за владу в Українській Народній Республіці в перші місяці проголошення. //УІЖ -№1-2008р. с.4-30

Винниченко В. Відродження нації.-К.,1990.

Гошук І. Причини поразки Центральної Ради//УІЖ.-1994.-№1.

Грушевський М. На порозі нової України.-К., 1991.

Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть.-К.1991

Гунчак Т. Україна: Перша половина ХХ ст.: Нариси політичної історії.-К., 1999

Історія України: Нове бачення: У 2 т.-К.,1996.-Т.2.

Коваль М., Кульчицький С., Курносів О. Історія України.-К.,1992.

Конституційні акти України (1917-1920 рр.).-К.Д992.

Копиленко М. Копиленко О. Грушевський і деякі проблеми розбудови Української держави//УІЖ. -1996. -№5.

Комісарів у грудні 1917 р.//Українська Державність: Історія і сучасність:

Матеріали наукової конференції. Січень 1993.

Кульчицький С. Утворення УНР//УІЖ. -1992. -№5-6.

Ленін В. Маніфест до українського народу з ультимативними вимогами до

Української Ради. - Повн. збір. тв.-Т.35.
Малик Я. Вол Б. Чуприна Б. Історія української державності.- Львів, 1995.
Мировий договір (Брестський мир У/Розбудова держави.-1993.-№7.
Мирошниченко М. Українська Народна Республіка та її Збройні Сили.-К., 1993.
Мручко Є. Про причини та наслідки конфлікту Центральної Ради з Раднаркомом Росії/Українська державність історія і сучасність: Матеріали наукової конференції. Січень 1993.-К.
Нагаєвський І. Історія Української держави ХХ століття.-К., 1993.
Павленко Ю. Храмов Ю. Українська державність у 1917-1919 рр.-К.,1995.
Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т.-К.,1992.-Т.2.
Романчук О. Хроніка одного конфлікту між Раднаркомом РРФСР і Центральною Радою.-К.,1990.
Романчук О. Ультиматум//Дзвін.-1990.- №8.
Солдатенко В. Соціально-політичні альтернативи революційної доби і проблема
Субтельний О. Україна: Історія.-К., 1993.

Семінар 2. – 2 години.

Тема 3. Україна в добу гетьманату (29.04-14.12.1918).

- 1.Проголошення Української держави і громадська реакція на переворот.
2. Скоропадський та його політична програма.
- 3.Соціально-економічна, військова та національно-культурна політика гетьманського уряду.
- 4.Українська держава у зовнішньополітичному контексті.
- 5.Опозиція гетьманові. Повстансько-партизанська боротьба проти окупантів і гетьманської влади. Крах гетьманщини.

Література:

Верстюк В.Ф. Дзюба О.Репринцев В. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. - К.,1995.
Винниченко В, Відродження нації: у 3 ч. - К.,1990.- Ч. III.
Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття. - К., 1993.
Історія України: Нове бачення: У 2 т.- К.1996. - Т.2.
Кульчицький С. Українська держава часів гетьманщини//УГЖ. - 1992.-№7-8.
Конституційні акти України (1917-1920 рр.). - К.Д992.
Малик Я., Вол Б.,Чуприна В. Історія української державності. - Львів, 1995.
Останній гетьман: Ювілейний збірник пам'яті Павла Скоропадського (1873 - 1945). - К.1993.
Павленко Ю., Храмов Ю. Українська державність у 1917-1919 рр. - К.,1995.
Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 Т.-К.1992.-Т.2.
Пиріг Р., Проданюк Ф. Павло Скоропадський: штрихи до політичного портрету//УГЖ.-1992.-№9.
Проданюк Ф. Українська держава та її гетьман П.Скоропадський//Військо України.-1993.-№10.

Семінар 3. – 2 години.

Тема 5. Директорія у боротьбі за незалежність (1918–1920 рр.) .

1. Державотворча діяльність Директорії.
2. Акт злуки 22 січня 1919 р.
3. Селянсько-повстанський рух проти більшовицького режиму в 1919 р.
4. Підсумки та уроки Української революції 1917–1920 рр.

Література:

- Дацків І.Б. Дипломатичні стосунки Директорії УНР із радянськими урядами Росії та України. // Укр. Іст. Журн. – 2009р.-№3.
- Конституційні акти України (1917 -1920 рр.). - К.1992.//Українська державність: Історія і сучасність:Матеріали наукової конференції. Січень 1993.-К.,1993.
- Лозовий В.С.Пошук Директорією ідейно-політичних засад відновлення діяльності УНР. // Укр. іст. журн..- 2000.- № 5
- Малик Я., Вол, Б. Чуприна В. Історія української державності .- Львів, 1995.
- Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття.- К., 1993.
- Павленко Ю., Храмов Ю. Українська державність у 1917-1919 р.-1995.
- Полонська -Василенко Н. Історія України : у 2 – х Т. - К.1992. - Т.2.

Змістовий модуль II.

Українські землі в складі СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини (1922-1939 рр.).

Тема 6. Встановлення більшовицького режиму в Україні. (2 год.).

Тематичний план:

- 1.Проголошення радянської влади в 1917 р. Відновлення і падіння радянської влади в 1919 р.
- 2.Становлення партійно-державних владних структур.
- 3.Дипломатична активність УСРР. Наростання тиску з боку московського центру.

Основні поняття теми:

1. Всеукраїнський революційний комітет.
2. Варшавський договір С. Петлюри з Ю. Пілсудським.
3. Галицька Соціалістична Радянська Республіка.
4. Ризький мирний договір.
5. Нова економічна політика.
6. Голод 1921-1922 рр. на Україні.

Тема 7. Україна в складі СРСР у 20-30-ті роки. (2 год.)

Тематичний план:

1. Перехід до нової економічної політики і початок відбудови народного господарства.
2. Входження Української РСР до складу СРСР.
3. Індустріалізація: завдання, труднощі, характерні риси, особливості.
4. Наслідки індустріалізації для українського народу.
5. Запровадження колгоспного ладу на Україні.
6. Голодомор 1932-1933 рр. Соціально-демографічні наслідки голодомору.

Основні поняття теми:

1. Утворення СРСР.
2. Союзний договір 1922 р. і його основні положення.
3. Українізація державних, партійних і громадських установ.
4. Відбудова народного господарства на засадах непу.
5. Участь України в індустріалізації інших республік Союзу.
6. Згорання непу у 1927-1929 рр.
7. Адміністративно-командна система та її вплив на економічне і духовне життя країни.
8. Колективізація селянства і ставлення до неї різних верств українського села.
9. „Бабські бунти”.
10. Причини, наслідки та національно-політичні аспекти голоду 1932-1933 рр..
11. Ліквідація українського селянства.
12. Політичні процеси на Україні в 20-30-х рр.
13. Політика українізації.
14. Розстріляне відродження.

Тема 8. Українські землі в складі Польщі, Румунії і Чехословаччини (20-30-ті роки ХХ ст.). (2 год.)

Тематичний план:

1. Соціально-економічне і політичне становище західноукраїнських земель.
2. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях.

Основні поняття теми:

1. Національно-визвольний рух.
2. Українське національно-демократичне об'єднання.
3. КПЗУ.
4. Організації Українських Націоналістів (ОУН).
5. С. Бандера, А. Мельник.
6. Український таємний університет у Львові.
7. "Підкарпатська Русь".
8. Карпатська Січ.
9. Окупація Закарпаття Угорщиною.

Семінар 4. – 2 години.

Тема. Встановлення більшовицького режиму в Україні (1917 - 1920 рр.).

1. Встановлення більшовицького режиму на Україні в 1917 р.
2. Воєнно-більшовицький наступ на Україну в кінці 1918 - на початку 1920 рр.
3. "Воєнний комунізм". Селянські антибільшовицькі повстання. Революційна повстанська армія Н. Махна.
4. Соціально-економічна, національна і культурна політика третього радянського уряду.

Література:

- Верстюк В., Дзюба О., Репринцев В. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. - К., 1995.
- Винниченко В. Відродження нації: У 3 - х Ч.-К.1990. - Ч.Ш.
- Дмитрієнко М.Ф. Зміни в адміністративно-територіальному устрої України в 1919-1920 рр. //Укр. іст. жур. - 2003.-№ 6
- Історія України: Курс лекцій: У 2 кн., Кн.2. - К.,1992.
- Історія України: Нове бачення: У 2 т.-К.,1996.
- Історія Української РСР: У 8 т.,10 кн.-Т.5.
- Конституційні акти України (1917-1920 рр.). - К.1992.
- Кульчицький С. УСРР в добу "воєнного комунізму".1917-1920 рр. - К.,1994.
- Кульчицький С. Як вирішувалось "українське питання"? //Політика і час.-1994.- №10 -11.
- Революція на Україні: По мемуарам белых. - К.,1990.
- Субтельний О. Україна: Історія. - К., 1992.
- Українська РСР в період громадянської війни. 1917-1920 рр.: У 3 Ч.- К. 1967-1970.

Семінар 5. – 2 години.

Тема. Соціально-економічні перетворення в УСРР в кінці 20-х -30-ті роки ХХ ст. та їх наслідки для українського народу.

- 1.Відродження і розвиток економіки України в роки НЕПу. Згорання НЕПу.
2. Політика коренізації: причини, суть, хід і наслідки українізації.
3. Індустріалізації в УСРР: її завдання та методи мобілізації ресурсів.
- 4.Сталінська програма суцільної колективізації на Україні: методи та етапи реалізації.
- 5.Методи проведення колективізації та економічні результати.
6. Курс на ліквідацію куркульства. "Розкуркулення" в українському селі.
- 7.Голодомор 1932-1933 рр.: причини і наслідки.
- 8.Політичні і соціально-економічні наслідки індустріалізації і колективізації на Україні.

Література:

- Балабольшенко Л. "СВУ"- суд над переконанням.- К.,1994.
- Безотосний М. Опір сталінізму в Україні (1920-1930рр.)//УГЖ.-1993.-№2-3.
- Бойко О. Історія України у ХХ столітті.- Ніжин,1994.

Верстюк В., Дзюба О., Репринцев В. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. - К., 1995.

Верстюк В. Геноцид українського народу 1932 – 1933 рр. – К., 2008. – 25 с.

Голод 1932-1933 років на Україні: Очима істориків, мовою документів. - К.1990.

Голодомор в Україні 1932 -1933 рр. за документами Політичного архіву Міністерства закордонних справ Федеративної Республіки Німеччина / Національний інститут стратегічних досліджень; упоряд. А.І. Кудряченко. - К., 2008. – 335 с.

Голодомор 1932 – 1933 рр. в Україні: документи і матеріали. – К., 2007. – 1125 с.

Даниленко В., Касьянов Г., Кульчицький С. Сталінізм на Україні: 20-30 рр. - К.1991.

Довідник з історії України.- К., 1995.

Історія України. - Львів, 1996.

Конквест Р. Жнива скорботи. - К. ,1993.

Коваль М. та інші. Історія України.- К., 1995.

Кульчицький С. Між двома війнами (1921-1941 рр.)//УГЖ -1991.- №8 - 9.

Кульчицький С. Особливості індустріалізації народного господарства УРСР//УІЖ .- 1989. - №10.

Кульчицький С. Суцільна колективізація на Україні//УГЖ.-1989. - №11.

Кульчицький С., Максудов С. Втрати населення України від голоду 1932 - 1933 рр.//УГЖ. - 1992.-№2.

Кульчицький С. Ціна "великого перелому".- К. ,1991.

Кульчицький С.В. УРСР в добу нової економічної політики (1921-1928 рр.). – К., 1995. – 203 с.

Лиха коса голодомору: 1932-1933 рр. / Авт. колектив: П.П. Панченко, М.О. Багмет та ін.- К., 2008. – 432 с.

Марочко В. «Хроніка: голодомор в Україні 1932-1933 рр.» – К., 2008. – 293 с.

Международная комиссия по расследованию голода на Украине 1932 - 1933 гг.: Итоговый отчет.-К.1992.

Мейс Дж. Політичні причини голодомору (1932 -1933 рр.)//УГЖ. - 1995.-№1.

Мейс Дж. Ваші мертві вибрали мене // Рідна школа, № 148, 2007. – С. 1-4.

Мейс Дж. Штучний голод 1933 р. в Радянській Україні: що сталося і чому? // УІЖ, №1, 2007.- С. 185 -198.

Рибалка І. Сталінщина і розселяння країни//УІЖ .-1989.- №10.

Розсекречена пам'ять: голодомор 1932 – 1933 рр. в Україні в документах ГПУ – НКВД / Служба безпеки України; [упор. В. Борисенко та ін.]. – К., 2007. – 603 с.

Савельєв В., Хорошун Б. Голодомор 1932 -1933 років в Україні. //Політика і час. 1993. - №8.

Український голокост 1932 - 33: Свідчення тих, хто вижив: у 3т. Т.1 / Упоряд. Ю.Мицик. – К., 2005.– 296 с.

Шаповал Ю. Пролог трагедії голоду. III конференція КП(б)У та її наслідки // Персонал, №10, 2002. – С. 23 - 29.

Шульга І. Неоплатний борг хліборобам // Персонал, №10, 2002. – С. 12 - 22.

Семінар 6. – 2 години.

Тема 8. Західноукраїнські землі в 20-30-ті роки ХХ століття.

1. Міжнародне та політичне становище Західноукраїнських земель.
2. Соціально-економічний розвиток краю. Революційна боротьба робітників та селян.
3. Національно-визвольний рух на Західноукраїнських землях. Формування і діяльність політичних партій у Польщі.

Література:

- Бойко О. Історія України у ХХ столітті. - Ніжин, 1994.
- Васюта І. Селянський рух на Західній Україні в 1919 -1939 рр. - Львів, 1978.
- Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна в 1938 -1939 рр.//УГЖ.-1995.- №2.
- Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії.- К.1993.
- Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. - Львів, 1993.
- Зайцев О. Представники українських політичних партій в парламенті Польщі (1922- 1939рр.) //УІЖ.-1993. - №1.
- Історія України. - Львів, 1996.
- Історія України: Курс лекцій: У 2 кн., Кн.2.-ХХ століття. - К.,1992.
- Історія України: Нове бачення: У 2 Т.- К.1996.
- Історія Української РСР: У 8т., 10 кн.- Т.6.
- Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія української державності. - Львів, 1995.
- ОУН: минуле і майбутнє: Збірник,- К., 1993.
- Сливка Ю. Трагічна повість про КПЗУ// Жовтень -1989.- №1.
- Трубайчук А. Українське питання в Європейських міжнародних відносинах (1918 - 1945 рр.)//УЖ.-1996. - №2-3.
- Україна в зарубіжних стратегіях та доктринах. Українська державність у ХХ ст.- К.,1996.

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Новітня історія України»

Разом: 72 год. З них: лекції (16 год.), семінарські заняття (12 год.), індивідуальна робота (4 год.), самостійна робота (36 год.) підсумковий контроль ПМК.

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I Україна в роки Першої світової війни та національно-демократичної революції (1914 – 1921 рр.).					Змістовий модуль II Українські землі в складі СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини (1922-1939 рр.).							
Лекції (теми, бали)	Україна в роки	Українська	Доба Гетьманату		Національно-	Україна в добу	Встановлення			Україна в складі		Українські землі в	
Семінарські заняття (теми, бали)			Українська	Доба				Україна в добу	Встановлення		Україна в		Українські
СР (бали)	25					15							
ІНД (бали)	30												
Реферати	15					15							
Поточний контроль	Відповідь на семінарському занятті – 10												
Модульний контроль	Модульна контрольна робота – 25.					Модульна контрольна робота – 25.							
Підсумковий	Екзамен – 40												

Шкала оцінювання

Оцінка ECTS	Значення оцінки	Оцінка за шкалою університету	За національною шкалою
A	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками	90–100 балів	відмінно
B	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	82-89 балів	добре
C	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	75-81 балів	
D	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	69-74 балів	задовільно
E	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	60-68 балів	
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	35-59 балів	Незадовільно
F	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни	1-34 балів	

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

№	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю
1	Відвідування лекцій	1
2	Відвідування практичних (семінарських занять)	1
3	Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання)	5
4	Робота на практичному (семінарському) занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії та інше	Всього 10, в тому числі за видами
5	ІНДЗ	30
6	Опрацювання фахових видань (в тому числі першоджерел)	10
7	Написання реферату	15
8	Виконання модульної контрольної роботи	75

VIII. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали
Змістовий модуль I. Україна в роки Першої світової війни та національно-демократичної революції (1914 – 1921 рр.).		
Тема 1. Україна в роки Першої світової війни (5 год.)	Перевірка письмових робіт	5
Тема 2. Українська революція: доба Центральної Ради (5 год.)	Перевірка письмових робіт	5
Тема 3. Доба Гетьманату (IV. 1918 – XI. 1918). (5 год.)	Перевірка письмових робіт	5
Тема 4. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях і боротьба за возз'єднання. (5 год.)	Перевірка письмових робіт	5
Тема 5. Україна в добу Директорії (1918-1921 рр.). (4 год.)	Перевірка письмових робіт	5
Змістовий модуль II Українські землі в складі СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини (1922-1939 рр.).		
Тема 6. Встановлення більшовицького режиму в Україні. (4 год.)	Перевірка письмових робіт	5
Тема 7. Україна в складі СРСР у 20-30-ті роки. (4 год.)	Перевірка письмових робіт	5
Тема 8. Українські землі в складі Польщі, Румунії і Чехословаччини (20-30-ті роки). (4 год.)		5
Разом		15
Разом: 36 год.	Разом: 40 балів	

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Мета ІНДЗ: вироблення у студентів навичок самостійної роботи з історичними джерелами та історіографічною літературою для удосконалення знань, отриманих у процесі навчання.

Зміст ІНДЗ: поглиблене вивчення студентами окремих проблем вітчизняної історії.

Види ІНДЗ:

- оглядовий реферат;
- тематична презентація (створена за допомогою програми Microsoft PowerPoint).

Орієнтовна структура ІНДЗ:

- Вступ. Обґрунтування актуальності теми. Огляд джерел та історіографії проблеми.
- Основна змістовна частина.
- Висновки.
- Список використаних джерел і досліджень.

Критерії оцінювання ІНДЗ:

№ з/п	Опис критерію	Максимальна кількість балів
1.	Ступінь розкриття теми	10
2.	Обґрунтованість висновків	10
3.	Якість оформлення роботи	10
Разом:		30

Шкала оцінювання ІНДЗ:

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	25-30	Відмінно
Достатній	20-24	Добре
Середній	5-19	Задовільно
Низький	0-4	Незадовільно

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Новітня історія України».

Орієнтовна тематика реферативних досліджень та мультимедійних проєктів з навчальної дисципліни «Новітня Історія України»:

1. Україна в планах імперіалістичних держав. Ставлення до Першої світової війни в Україні різних політичних партій, громадських рухів і класів.
2. Трагедія українського народу у Першій світовій війні. Австро - угорський терор у західноукраїнських землях та антиукраїнська політика російської адміністрації.
3. Українські січові стрільці.
4. Бойовий шлях січових стрільців та їх історична оцінка.
5. М.Грушевський - історик, його наукова діяльність.
6. М.Грушевський - політичний та державний діяч.
7. Зміст універсалів Центральної Ради та історична обстановка, в якій вони приймалися.
8. Підсумки внутрішньої та зовнішньої політики Центральної Ради. Причини її поразки.
9. Гетьманський переворот. Програма П.Скоропадського.
10. Внутрішня та зовнішня політика гетьманського уряду.
11. Причини падіння Гетьманату.
12. Встановлення влади Директорії, її сутність як владної структури та програма.
13. Внутрішня та зовнішня політика УНР під час Директорії.
14. Остаточне встановлення більшовицького режиму в Україні, впровадження політики «воєнного комунізму» та складання однопартійної системи.
15. Революційно-визвольний рух на західноукраїнських землях 1918-1920 рр.
16. Підсумки та досягнення революції 1917-1920 рр.
17. Причини поразки революції 1917-1920 рр.
18. Історичні уроки революційних подій 1917-1920 рр. в Україні.
19. Сутність НЕПу, основні заходи та успіхи у відбудові народного господарства.
20. Поступове згортання і ліквідація НЕПу, його історична оцінка.
21. Утворення СРСР. Історична оцінка радянської федерації.
22. Наслідки українізації. Українське культурне відродження.
23. Згортання українізації та ліквідація її здобутків.
24. Політика «великого стрибка» у промисловості, формування адміністративно - командної системи управління економікою.
25. Підсумки індустріалізації та її соціальне - економічні наслідки в Україні.
26. Проголошення курсу на колективізацію, його теоретичне обґрунтування. Основні заходи колективізації в 1927-1929 рр.
27. Суцільна колективізації сільського господарства в Україні і здійсненні політики «розкуркулення селянства».
28. Антиколгоспні селянські збройні повстання.
29. Наслідки примусової колективізації. Голодомор 1932-1933 рр. в Україні.
30. Причини і сутність сталінського тоталітаризму.
31. Основні етапи сталінських репресій в Україні, їх зміст та наслідки.
32. Західна Україна між двома світовими війнами.

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

*Розрахунок рейтингових балів
за видами поточного (модульного) контролю*

<i>№ п/п</i>	<i>Вид діяльності</i>	<i>Кількість балів за</i>	<i>Тема 1</i>	<i>Тема 2</i>	<i>Тема 3</i>	<i>Тема 4</i>	<i>Тема 5</i>	<i>Разом за I модуль</i>	<i>Тема 6</i>	<i>Тема 7</i>	<i>Тема 8</i>	<i>Разом за II модуль</i>	<i>Всього</i>
1.	Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	5	1	1	1	3	8
2.	Відвідування семінарських занять	1		1	1		1	3	1	1	1	3	6
3.	Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання)	5	5	5	5	5	5	25	5	5	5	15	40
4.	Робота на семінарському занятті	10		10	10		10	30	10	10	10	30	60
5.	ІНДЗ	30											30
6.	Написання реферату	15						15				15	30
7.	Написання модульної контрольної роботи	25						25				25	50
8.	Підсумок (максимальний)		6	17	17	6	17	103	17	17	17	91	224
Коефіцієнт: $100:224=0,44$													

Розрахунок курсової роботи

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
до <u>20</u>	до <u>40</u>	до <u>40</u>	<u>100</u>

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Орієнтовна тематика курсових робіт

1. Володимир Антонович у діяльності Університету святого Володимира.
2. Українська гетьманська держава 1918 року: політичні постаті.
3. Повсякденність київських науковців у добу НЕПу (1921 — 1928 рр.).
4. В. І. Вернадський і створення Української академії наук.
5. Університетські газети Києва як історичне джерело
6. Народний Рух у боротьбі за незалежність України (1989–1991 рр.)
7. «Майдан» 2004 р. як суспільно-історичний феномен
8. Історія київського трамваю
9. Розвиток транспорту в Києві в 1960-х–1990-х рр.: містотворчий та соціальний аспекти
10. Дніпровські рибалки початку ХХ ст.: соціальний портрет
11. Контрактовий будинок в господарському та культурному житті Києва ХІХ–ХХ ст.
12. Музей Ханенків у Києві: історія та сучасність

13. Сокиринецький ландшафтний парк: історія і сучасність
14. Політичні анекдоти як індикатор суспільних настроїв 70–80-х рр.
15. Формування сучасного інформаційного простору в Україні
16. Історична проблематика у творчості Феодосія Гуменюка
17. Яків Гніздовський: українське коріння світової слави
18. Олександр Архипенко в історії української та світової культури
19. Актуальна суспільно-політична проблематика на форумах читачів в мережі Інтернет
20. Олексії Брест: командир і громадянин
21. Український підпільний університет у Львові в 1920-ті рр.
22. Зруйнування Хрещатика в 1941 р.: спогади і документи

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- Опорні конспекти лекцій.
- Плани семінарських занять з історії України.
- Карти

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Україна у Першій світовій війні.
2. Піднесення національно-визвольного руху в лютому - березні 1917 року. Гасло автономії України.
3. Центральна Рада і Універсали.
4. Проголошення Української Народної Республіки (УНР). Загострення стосунків з Радянською Росією.
5. Боротьба за владу в Україні. Ультиматум Раднаркому Центральній Раді та утворення Радянської УНР.
6. Проголошення незалежності УНР 9 (22) січня 1918р. Інтервенція радянських військ. Бій під Крутами.
7. Брестський мир і Україна. Окупація України австро-угорськими військами.
8. Українська держава Павла Скоропадського.
9. Відродження УНР. Директорія та політика її уряду.
10. Національно-визвольний рух в західноукраїнських землях. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Акт Злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919р.
11. Утворення УСРР. Внутрішня політика Раднаркому України. Селянсько-повстанський рух.
12. Радянсько-польська війна 1920 року. Розгром врангелівських військ.
13. Голод 1921 -1923 рр. в Україні.
14. Україна в період нової економічної політики (НЕП -1921-1928 рр.). Входження УСРР до складу Радянського Союзу.
15. Проведення індустріалізації в Україні.
16. Соціально-економічні, політичні перетворення в Україні 1929-1938 рр. Утвердження адміністративно-командної системи.
17. Колективізація сільського господарства в Україні та її наслідки. Голодомор 1932-1933рр.
18. Політика українізації 20-х - поч. 30-х рр. ХХ ст. Здобутки і трагічні втрати.
19. Становище у сфері культури в 20-30-х рр. ХХ ст.
20. Західноукраїнські землі у 20-30-х рр. ХХ ст.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

- Бойко О.Д. Історія України. - К.: 2003.-656 с.
Історія України. Нове бачення: У 2 томах. - К.: 1995. - 350 с., 494 с.
Історія України / Керівник авт.кол. Ю.Зайцев. - Л.: 1996. - 488 с.
Історія України / Заг. Ред. В.Смоля. - К.: 2000.- 472 с.
Слюсаренко А.Г., Гусев В.І., Дрожин В.П. та ін. Новітня історія України. - К.: 2000. – 354 с.

Додаткова:

- Брайчевський М.Ю. Конспект історії України. - К.: 1993. – 208 с.
Велика історія України: У 2-х томах. – т. 1 – 2. І.П. Крип'явич. – К.: 1993. – Т.1. – 352 с., Т.2. – 400 с.
Верстюк В.Ф., Дзюба Е.Н., Репринцев В.Ф. Історія України від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. - К.: 1995. – 688 с.
Верстюк В.Ф. Історія УСРСР: хронологическая справка. – К.: 1990.– 600 с.
Великий голод в Україні 1932 – 1933 рр.: у 4-х Т. Т. 4 / Наук. ред. С. В. Кульчицький. – К., 2008. – 840 с.
Верстюк В. Геноцид українського народу 1932 – 1933 рр. – К., 2008. – 25 с.
Веселова О. М. Голодомори в підрадянській Україні: праці членів Асоціації дослідників голодоморів в Україні. – К., - Львів - Нью-Йорк, 2003.
Веселова О. М. , Марочко В. І. Голодомори на Україні 1921-1923, 1932-1933, 1946-1946 років: Злочини проти народу. – К.- Нью-Йорк, 2000. – 265 с.
Винниченко В. Заповіт борцям за визволення. - К.: 1991. – 128 с.
Голод 1932 – 1933: злочин влади – трагедія народу: документи і матеріали / Держ. ком. арх. України, Центральний державний архів державних об'єднань України; [ред. кол. :О.А. Удод (голова); упоряд. В.С. Лозицький]. – К., 2008. – 499 с.
Голодомор в Україні 1932 -1933 рр. за документами Політичного архіву Міністерства закордонних справ Федеративної Республіки Німеччина / Національний інститут стратегічних досліджень; упоряд. А.І. Кудряченко.- К., 2008. – 335 с.
Грабовський С., Ставроян С., Шкляр Л. Нариси з історії Українського державотворення. – К.: 1995. – 608 с.
Грицак Я.Й. Нарис історії України: Формування модерної української нації ХІХ-ХХ ст.: Навчальний посібник. – К.: 2000. – 360 с. Гунчак Т. Україна. Перша половина ХХ ст. - К.: 1993. – 254 с.
Діденко В.В. Історія України: Курс лекцій. – К.: 1996. – 292 с.
Довідник з історії України / За ред. Підкови, Р.Шуста. - К.: 2001. - 1136 с.
Довідник з історії України: У 3-х томах. – К.: 1998. – Т.1. – 240 с., Т.2. – 440 с., Т.3. – 688 с.
Дорошенко Д Нарис історії України. - Львів; 1991. Т.1. – 238 с., Т.2 –349 с.
Історія України. Курс лекцій: У 2 томах /Мельник Л.Г., Верстюк В.Ф., Демченко

- М.В. та ін. -К: 1991,1992. Т.1. – 398 с., Т.2. – 464 с.
- Історія України: Посібник / за ред. Г.Д. Темка, Л.С. Тупчієнка. К.: 2001. – 480 с.
- Історія України: Хронологія основних подій. – К.: 1996. – 112 с.
- Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.). - Львів, 1992. – 684 с.
- Історія української культури / За заг. ред. Івана Крип'якевича. - К.: 1994. –
- Коваль М.В. Україна в II світовій і вітчизняній війнах (1839-1945 рр.). – К.: 1999. – 336 с.
- Кормич Л.І., Богацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до ХХІ ст. навч. посібн. – К.: 2001. – 480 с.
- Крип'якевич І. Історія України. - К.: 1990. – 560 с.
- Кульчицький С.В. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.). -К.: 1999. - 336 с.
- Кульчицький С.В. Голодомор 1932-1933 рр. : Механізм сталінського терору // УІЖ, №4, 2007. – С. 9 -25.
- Кульчицький С.В. Опір селянства суцільній колективізації // УІЖ, №2, 2004. – С. 31-48.
- Лановик Б.Д., Лазаревич М. Історія України. – К.: 2001. – 698 с.
- Лапичак Д. Історія України в датах. К.: – 1995. - 440 с.
- .Лиха коса голодомору: 1932-1933 рр. / Авт. колектив: П.П. Панченко, М.О. Багмет та ін.- К., 2008. – 432 с.
- Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія української державності. - Львів, 1995. – 248 с.
- Марочко В. «Хроніка: голодомор в Україні 1932-1933 рр.». – К., 2008. – 293 с.
- Марочко В. Голодомор 1932-1933 рр. Геноцид українського народу. – К., 2007. – 64 с.
- Марочко В.І. Концептуальні підвалини західноєвропейської та російської історіографії голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні // УІЖ, №5, 2003. - С.
- Марочко В.І. Сучасна зарубіжна історіографія голоду 1932 – 1933 рр. в Україні: нова чи стара інтерпретація // УІЖ, №3, 2006.- С. 186-197.
- Мейс Дж. Ваші мертві вибрали мене // Рідна школа, № 148, 2007. – С. 1-4.
- Мейс Дж. Штучний голод 1933 р. в Радянській Україні: що сталося і чому? // УІЖ, №1, 2007.- С. 185-198.
- Мироненко О.М., Римаренко Ю.І., Ксенко І.Б., Чехович В.А. Українське державотворення: Словник-довідник. – К.: 1997. – 560 с.
- Мирончук В.Д., Ігошкін Г.С. Історія України: Навч. посібник. - К.: 2002. - 328 с.
- Новітня Україна 1991 – 2001: (Роздуми видатних сучасників) / за заг. Ред. М.Ф. Головатого, Г.В. Щокіна. – К.: 2001. – 160 с.
- Павленко Ю., Храмов Ю. Українська державність у 1917 – 1919 рр. – К.: 1995. – 264 с.
- Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 томах. - К.: 1994. –Т.2. - 608 с.
- Рибалка І.К. Історія України. – Ч.ІІ. ХІХ-початок ХХ ст. - Х, 1997.- 564 с.
- Розсекречена пам'ять: голодомор 1932 – 1933 рр. в Україні в документах ГПУ – НКВД / Служба безпеки України; [упор. В. Борисенко та ін.]. – К., 2007. – 603 с.
- Рубльов О.С. Історія України: Навчальний посібник. – К.: 2002. – 352 с.

- Семененков В.І., Радченко Л. Історія України з прадавніх часів до сьогодення. –К.: 2000. – 496 с.
- Сторінки історії України ХХ ст. - К.: 1992. – 346 с.
- Столиця відчаю. Голодомор 1932 – 1933 рр. на Харківщині вустами очевидців. – Х., 2006. – 416 с.
- Український голокост 1932-33: Свідчення тих, хто вижив: у 3т. Т.1 / Упоряд. Ю.Мицик. – К., 2005.– 296 с.
- Шаповал Ю. Україна ХХ ст.: особи та події в контексті важкої історії. – К.: 2001. – 560 с.
- Шаповал Ю. Пролог трагедії голоду. III конференція КП (б)У та її наслідки // Персонал, №10, 2002. – С. 23-29.
- Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. Курс лекцій. - К.: 1999. – 480 с.
- Шульга І. Неоплатний борг хліборобам // Персонал, №10, 2002. – С. 12-22.